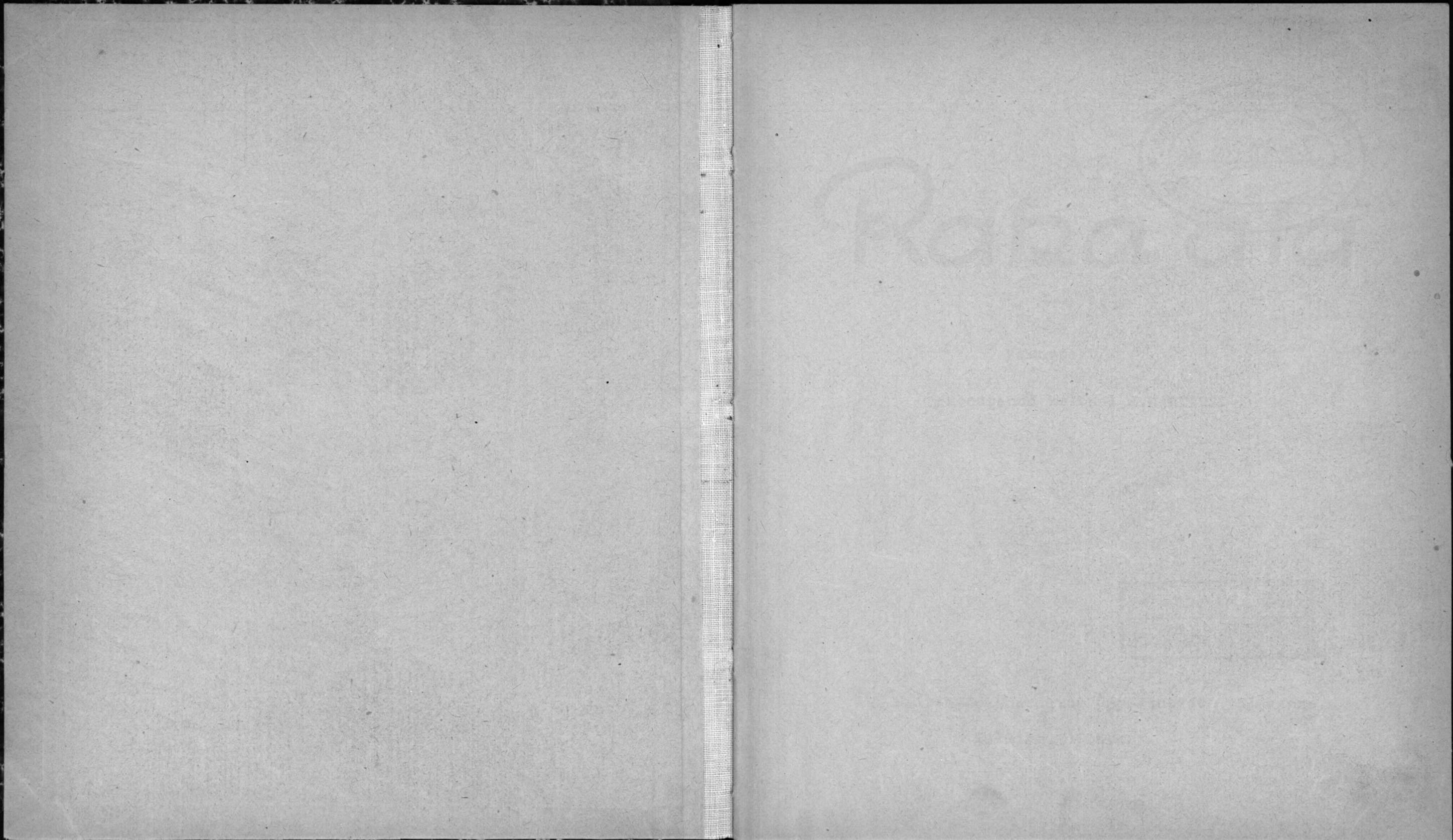
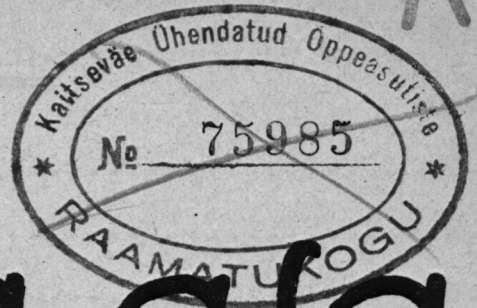

5

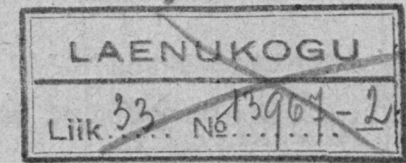
Põhi K

Rakka ala

/Konspekt/.

Koostanud kolonel J.MARTINS.

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutiste väljaanne.

Tallinn, 1936.a.

S I S U K O R D.

	Lhk.
I. <u>Üldine osa</u>	1.
1. Raha tekkimine.....	2.
2. Raha süsteemid.....	5.
3. Paberraha.....	6.
4. Raha valmistamine.....	8.
5. Metallraha võltsimine.....	10.
6. Raha valmistamine meil.....	11.
7. Krediit.....	13.
8. Eelarve.....	13.
9. Eesti riigi eelarve põhialused.....	15.
II. <u>Kaitseministeeriumi eelarve</u>	17.
A. <u>Kaitseministeeriumi eelarveettepanekud</u> tulude alal.....	18.
1. Riigitulude nomenklatuur.....	18.
2. Eelarveettepaneku koostamine tulude alal.....	18.
3. Riigitulude määramine Kaitseministeeriumis ja kaitseväes.....	19.
4. Riigitulude sissenõudmine.....	20.
5. Riigitulude vastuvõtmine.....	20.

sf. 21012 U

Riigiraamatukogu
No. 5112.75V

üli andud 27. X 44.

75 kops.

II

6. Riigitulude arvestamine ja aruandmine.....	20.
7. Maksukohuslased ja riigituluvõlgnikud.....	22.
8. Millal riigivõlgnik kustutatakse vastavatest registritest.....	24.
9. Eksikombel või ülemäära riigitulude arvele makstud summade tagasimaksmine.....	24.
B. <u>Kaitseministeeriumi kulud</u>	
1. Kaitseministeeriumi kulude nomenklatuur.....	26.
2. Kaitseministeeriumi kulude eelarveettepaneku koostamine.....	27.
3. Korralised kulud.....	27.
4. Erakorralised kulud.....	27.
5. <u>Kaitseministeeriumi kulude eelarveettepaneku koostamise käik</u>	27.
a/ Mida võetakse üles Kaitseministeeriumi eelarveettepanekusse.....	28.
b/ Kes koostab Kaitseministeeriumi eelarveettepaneku.....	28.
d/ Mis on Kaitseministeeriumi kulude eelarveettepaneku aluseks.....	28.
6. <u>Kulude eelarveettepaneku tegelik läbiviimine</u>	29.
a/ Ettevalmistustööd.....	29.
b/ Andmete kogumine.....	30.
d/ Saadud andmete liigitamine, kontrollimine, parandamine ja õienduste tegemine.....	31.

III

e/ Eelarveettepaneku kava esitamine.....	31.
7. Kaitseministeeriumi eelarveettepaneku esitamine Majandusministrile.....	32.
8. Kaitseministeeriumi eelarveettepaneku läbivaatamine Majandusministeeriumis ja vastuvõtmine.....	33.
III. <u>Kaitseministeeriumi lisaeelarved</u> ..	35.
IV. <u>Kuidas Kaitseministeerium saab enda vajaduseks raha ja kuidas ta seda kulutab</u>	
1. Kaitseministeeriumi krediitkorraldaja, käsutaja ja kasutajad.....	37.
2. Teadaanded krediitkasutajatele.....	38.
3. Krediidi nõudmine.....	39.
4. Krediidi avamine.....	40.
5. Krediidi käsutamine.....	42.
6. Maksukäsu koostamise reeglid.....	43.
7. Maksukäskude tasumine Eesti Panga riigisummade jaoskonnas.....	46.
8. Nimeliste tasude nõudmine, assigneerimine ja väljamaksmine.....	47.
9. Kaitseministeeriumi krediitkasutajate poolt tehtavate kulude väljamaksmine.....	47.
10. Avansside andmine.....	50.
11. Väeosade poolt kohapeal tehtavate kulude katmine.....	51.
12. Avansside õiendamine.....	52.

IV

13. Kaitseministeeriumi krediidi uuendamine ja eksituste parandamine.....	53.
14. Aruandmine.....	54.
15. Krediitide ümberpaigutamine.....	56.
16. Kaitseministeeriumi krediitide lahtijätmine või järgmise aasta eelarve juure arvamine...	57.
17. Mitmesugused aruanded.....	59.
<u>V. Kaitseministeeriumi eelarve analüüs..</u>	59.
Kaitseministeeriumi eelarve analüüsi põhimõtted.....	60.
<u>VI. Kaitseministeeriumi eelarve dešaršeerimine.....</u>	62.
<u>VII. Kaitseministeeriumi eelarve võrdlus.</u>	63.
<u>VIII. Deposiidid ja väärtpaberid.....</u>	64.
1. Deposidi liigitus.....	64.
2. Depositsummade vastuvõtmine ja kviteerimine.....	65.
3. Depositsummade käsutamine.....	65.
4. Depositsummade arvestamine.....	66.
5. Aruandmine depositide kohta.....	67.
6. Deposiidid väärtpaberites ja välisvaluutas..	68.

V

7. Deposiidid väärtokumentides.....	69.
8. Üldreeglid depositide kohta.....	70.
<u>IX. Välisvaluuta.....</u>	70.
<u>X. Teedeministeeriumi eelarves ettenähtud krediit Kaitseministeeriumi alal.....</u>	71.
1. Üldandmed.....	71.
2. Teedeministeeriumi eelarves Kaitseministeeriumi alal ettenähtud kapitaal- ja jooksevremondi krediitide käsutamine.....	72.
3. Teedeministeeriumi eelarvest Kaitseministeeriumile antud krediitide kulutamine, arvestamine ja aruandmine.....	73.
<u>XI. Säästsummad.....</u>	74.
1. Kaitseministri korraldusse määratud säästsummade kasutamine.....	75.
2. Säästsummade kasutamine mobilisatsiooni tagavarade soetamiseks.....	76.
<u>XII. Kaitseministeeriumi laenukapital..</u>	77.
1. Üldandmed.....	77.
2. Kapitali eesmärk.....	77.
3. Toetuse andmine.....	77.
4. Laenukapitali valitsemine.....	77.

5. Laenukapitali arvestamine..... 77.

XIII. Kaitseministeeriumi ja kaitseväge materjalsete varade hinnaline inventeerimine, arvestamine ja aruandmine.... 78.

1. Üldalused..... 78.

2. Varade inventeerimine..... 78.

3. Varade arvestamine ja aruandmine..... 81.

XIV. Raha ala õigusnormide väljatöötamine ja esitamise kord kaitseministeeriumis ja kaitsevâes..... 84.

1. Üldalused..... 84.

2. Õigusnormide väljatöötamise vajadus..... 84.

3. Õigusnormide väljatöötamise kord..... 84.

4. Õigusnormide kava esitamine..... 86.

5. Õigusnormide kava läbivaatamine Kohtuministeeriumi kodifikatsiooni komisjonis..... 86.

XV. Kaitseministeeriumi ja kaitseväge rahaga varustamine sõja korral..... 87.

-----000-----

Kasutatud allikad:

1. Vastavad Riigi Teatajad.
2. Riigi hangete seadus.
3. Vâeosa majapidamise seadlus.
4. Vastavad Kaitseministri käsukirjad.
5. Majandus- ja Kaitseministritelt ning Varustusvalitsuse ülemalt väljaantud sellekohased juhtnõõrid.
6. Naaberriikide eelarvete seadused.
7. Ajakirjad "Konjunktuur" ja "Majandusteated".
8. Matièrees budgétaires - Chervet.
9. Comptabilite des dépenses le budget - Charles Lavauzelle.
10. Administration général - Armand.
11. Die Münze in ihrer geschichtlichen Entwicklung vom Altertum bis zu Gegenwart - Prof.Dr.H.Buschel-nau.
12. Die Kriegsgebührennisse des Heeres - Fischbacher.
13. Die Münze in der Kulturgeschichte -
- Dr.Phil.Friedensburg.
14. Osnovõ političeskoj ekonomii - Baranovski.
15. Osnovõ finansovoi nauki - Prof.Ozerov.

---000---

R A H A   A L A.

I. Üldine osa.

Dr.phl.Friedensburg omas raamatus "Die Münze" ütleb: "Raha valitseb maailma". Kui seda ütelist "või õieti vanasõna" tõsisemalt kaaluda, siis selgub tõesti, et raha valitseb või raha abil valitsetakse maailma. Kultuurrahvad ja eriti linnarahvas ei saa phevagi läbi rahata. Ametnik teenistusse minnes katsub ja kontrollib taskud hoolega järgi, et mitte unustada rahakotti. Koolilapsele pistab ema sendid tasku, sest suurel vahetunnil tarvis koolijütsil osta teed või piima.

Töövaev tasutakse enamuses rahaga, olgu töö tehtud tükiviisi või teatava aja: tunni, phevva, kuu või aasta vältel.

Riikide valitsused riigi juhtimiseks vajavad raha, sest riigiametnikud peavad saama oma töö eest tasu. Töövõttelepingu aluseks on töö, mille töövõtja teeb tööandjale, saades selle eest tasu kas natuuras või rahas. Praegusel ajal tasutakse töö eest enamuses rahaga, sest see on hõlpsam ja kergem lahendamise viis. Kas ei higista maailma riikide rahaministrid igal aastal eelarvete koostamisel ja täitmisel? Kas ei lööda parlamentides lahinguid eelarvete pärast ja kas ei tegutse diplomaadid salateid ja -niite mööda, et paremini välja kaubelda välislaenu? Lõpuks kas pole raha mõnda inimest üle öö õnnelikuks teinud, maha kiskudes viletsuse ja vaesuse raskused. Paljud on raha pärast libisenud ja eluajaks vangirauad saanud.

Et raha inimeste elus niivõrt suurt ja tähtsat osa etendab, siis peaksime ka põhjalikult tundma ja teadma raha sünni ning surma, arvestamist, aruandmist ja kontrollimist. Lühidalt, peaksime tundma kuidas, kus ja millal raha tekkis, kuidas raha valmistati ning praegu valmistatakse. Peaksime tundma riigi ja erapankade tegevust, rahvusvahelist rahade liikumist, börsi jne. funktsioone. See kõik viiks liiga pikale, sellepärast vaatame ja õpime üksikasjalikumalt tundma Kaitseministeeriumi rahaga varustamise ala ning lülitame sija juurde riigi eelarve,

selle täitmise ja aruandmise ning panganduse tegevuse nii palju kui see vajalik selge pildi saamiseks, milleta Kaitseministeeriumi rahaga varustamise alasse jäeksid tühikud.

1. R a h a t e k k i m i n e .

Raha tekkis ühes majandusliku elu arenemisega pikka-mööda, esiteks varade vahetusabinõuna. Millal just raha tekkimine ajalooliselt sündis, on raske täpsalt öelda. Raha arenes seoses rahva majanduse arenguga.

Raha pole individuaalne, vaid omanik on see, kelle käes ta on. Kui raha on kellegile edasi antud, siis ei või vahet teha missugune on võõras või missugune on omaniku enda raha.

Vanal ajal olid väärtuste hindamise aluseks lehmad ja härjad. Ladinakeelne raha nimetus pecunia" tuleb sõnast pecus" - loom, elajas. Metallraha" oli liikvel juuti-de juures juba 750. a. enne Kristust. Samuti jutustab Hero dot Liidionidest /Lydien/ kui metallraha leiutajatest 700. a. ümber enne Kristust.

Vanas Greekas, Ateenas 550. a. ümber enne Kristust löödi oma metallraha.

Kesk-Itaalias olid väärtuste hindamise aluseks jälle gi loomad, hiljem raha aset tähtis vormita vask. Varsti ilmusid juba valatud pronksrahad.

Roomas 338. a. enne Kristust löödi juba kuld- ja hõberahasid.

Huvitav oleks jälgida raha ajalugu ja arenemist va-nal, kesk ja uuel ajal, kuid see viiks liiga pikale. Raha alal on ilmunud palju kirjandust ja keda see huvitab, võib hiljem uurida. Lühikese ja küllalt ülevaatliku pil-di annab Prof. Dr. Heinrich Buchenau Grundriss der Münz-kunde II: Die Münze in ihrer geschichtlichen Entwicklung vom Altertum bis zur Gegenwart."

Venemaa metallraha löömine algas Kievis Suurvürst Vladimir I ajal / 988 - 1015. a. /.

Rahale on vaadatud kui kõigi majanduse ja vaesuse allikale. On tehetud rühata läbi saada, kuid need katsed ja teooriad on osutunud eluvõõraiks.

Enne raha illumist oli nõndanimetatud naturaal va-rade vahetamise-viis, mille järgi varad vahetati varade vastu. Sellel vahetamiseviisil olid oma halvad küljed,

sest oli tarvilik

1. et vahetajad vastastikku vahetatavaid varasid tahtsid;
2. et vahetajad omasid varasid vahetamiseks küllal-dasel määral;
3. et üks vahetajaist hindas teise vahetaja vara väärtuselt sarnaseks, millise juures teine nõus-tus vahetamisega.

See on aga raske leida, et inimeste soovid alati varade omandamisel ühtuaksid ja sellepärast tuli varade vastastikuse vahetamiseviisi juures varasid hinnata, mis sünnitas suuri raskusi.

Võis ju olla, et üks vahetajaist üldse mingisugu-seid aineid ei vajanud, kuna teine jälle vajas mõnda ai-net kiiresti. Seega tuli viimasel leida isik, kes tema ainet vajas, vastasel korral ei saanud ta üldse omale soovivat ainet või vara.

Vanasti vahetamise otstarbel määrati kindlaks vara-dele vahetusväärtus, näiteks: 6 siga vastasid 1 härjale, üks täiskasvanud ori 1 hobusele või 4 härjale, oinas maksis 12 - 15 telliskivi jne. Kuid varasid ei hinnatud kõigi rahvaste poolt ühtemoodi. Oli rahvaid, kus raha aset tähtsidsid nahad, tubakas, kariloomad, orjad, sool, raud, tina, vask, pärlid, naelad, iluasjad ja kallid metallid, kus juu-res viimased olid rõhkem rahvusvahelisteks kaupade vahe-tusabinõudeks.

Seega oli aeg, kus väärtuste hindamisel raha, õieti metallraha, aset tähtsidsid muud varad.

Raha asendasid veel:

1. kariloomad. Rahalehm pidi olema mitte noorem kui kolm aastat ja mitte vanem kui kaheksa aastat, ter-vete sarvedega, üldse vigadeta;
2. kodukoetud villane riiel;
3. kodukoetud linene riiel;
4. nahad. Oli ka nahast valmistatud rahasid /Venemaal "Kuni" - tarvitusel 1400 aastani/.

Peale selle tähtsidsid raha aset mitmed muud varad. Toored metallid alguses raiuti väikesteks tükki-deks, et parem oleks arveid õiendada, sest hindamine sündis kaalu järgi.

Toores rahametall sulatati ka teatavatesse tükki-desse ja proovijad löid enda templid niisugustele metall-tükkidele tõenduseks, et kuld ja hõbe olid puhtad. Kui

keegi kahtles, siis laskis ta hõbedaproovijal veel proovida, kes jällegi oma templi hõbeda tükile lõi. Mida rohkem oli niisuguseid templeid, seda kindlam, et metall oli puhas. Just nagu meieaegne veksell - mida rohkem allkirju seda kindlam.

Siit selgub, et rahaks võib nimetada igat vara, mis esineb rahvamajanduses vahetuse -, seadusliku maksu- ja väärtuse säilitamise abinõuna ning vahetusväärtuse mõõtjana.

Teiste sõnadega: rahaks üldises mõttes võiksime nimetada ja rahaks võiksid olla igasugused väärtasjad, mis võimaldavad vahetada või omada teisi asju või palgata tööjõudu. Rahana esinevad rahvaste seas alati niisugused varad, mis kõikide poolt heameelele vastu võetakse.

Raha peab olema üldtunnustatud ja ta väärtus peab olema kindel.

Nagu nägime, raha aset täitsid vanasti mitmesugused varad.

Hiljem algas võistlus üksikute metallide vahel. Praegu esinevad esikohal kuld ja hõbe, peasjalikult kuld, millest ka metallraha tüüakse.

Mispärast just kuld ja hõbe? Aga sellepärast, et need metallid võivad paremini täita raha funktsioone.

Mis on need ülesanded või funktsioonid, mida nõutakse rahalt; neid on kolm:

1. Raha peab esinema kauba väärtuse mõõtjana,
2. Raha peab esinema vahetusabinõuna, mille abil sünnib ostmine ja müümine.
3. Raha peab esinema seadusliku maksuabinõuna.

Väärtuse mõõtja funktsioone täidab raha ideaalselt. Pole kauba väärtuse hindamisel tarvilik hoida raha käes nagu meie hoiame käes me trimõõtu asja pikkuse mõotmisel.

Vahetusabinõuna esineb raha juba reaalselt. Et osta midagi või tasuda võlga, on tarvis raha.

Esimesed kaks raha omadust ei nõua riigi valitsuse kinnitamist, kuid viimane kuulub riigivalitsuse võimkonda, kes raha kuulutab seaduslikuks maksuvahendiks.

Juriidiliselt pole keelatud riigil ükskõik missugust vara seaduslikuks maksuabinõuks tunnistada, kuid kõik asjad pole kohased täitma rahalt nõutud funktsioone.

Raha tähtsust majanduslikus elus võiks jagada nelja ossa:

1. Raha ühendab valmistaja või produtseerija tarvitajaga.

2. Raha abil on kergem korraldada rahvusvahelist kaubandust.
3. Raha võimaldab selget ettekujutust kaupade väärtust, võimaldab kindlat arvepidamist ja kasu selgitamist,
4. Rahaline leping on vabam, raha võib ja saab igauks nõnda kasutada kuidas soovib.

Seega jätab raha rahvastele nende isikliku vabaduse, kuid ühendab neid.

Rahalist kaubavahetusviisi nimetatakse rahaliseks vahetuseks.

Raha abil on kerge suuri väärtusi ümberpaigutada. Raha on krediitilahendaja. Rahapakkumine oleneb nõudmisest.

Mispärast teiste metallide seast kuld tuli rahametaliks esikohale? Siin on selleks järgmised põhjused:

1. hoidub hästi alal;
2. on hästi jagatav, ei kaota jagamisel oma väärtust võrdeliselt suurusele / hobune näiteks pole jagatav/;
3. on kerge transporteerida võrreldes väärtusega;
4. kõrge väärtus;
5. hästi eraldatav /läige, kõla j.n.e./.

Peale metallrahade, kui seaduslike maksuabinõude on veel teisi metallrahasid, näiteks:

- riigijuhtide valitsemise või sünnipäeva mälestuse rahad;
- mitmesugused mälestusrahad;
- aurahad näitustel;
- laagrirahad sõjavägedel;
- vabrikute, võõrastemajade j.n.e. rahad, mis liiguvad teatavais piires.

Metallraha valmistatakse kullast, hõbedast, vasest ja uuemal ajal ka niklist. Häda korral valmistatakse ka metallraha muust metallist. Saksamaal vase ja nikli puudusel Maailmasõja ajal valmistati rauast ja allumiiniumist raha.

2. R a h a s ü s t e e m i d .

Raha süsteeme, õieti metallraha /zvonkaja moneta/ süsteeme on kaks: monometallistlik /ühest metallist/ ja bimetalistlik /kahest metallist/. On olemas veel kolmas

nõndanimetatud lonkav süsteem.

Metallraha nimetatakse veel mündiks. Mis on siis õieti metallraha või münt? Münt või metallraha on raha -metalli sulatis, millele on trükitud või pressitud teatud märgid tunnuseks, et sellele sulatisele on riik andnud teatava maksujõu.

Raha algvormid. olid mitmesugused: kolmenurksed, kändilised j.n.e.kuni praktiliselt tuldi sellele, et rahale anda niisugune vorm, mis hoiaks teda kulumisest, s.o. ümar-gune. Loomulikum vorm oleks kera- või kuulikesekujuline, kuid raha kuulina oleks paha hoida ja käsitada.

Rahaüksuseks nimetatakse riigilt määratud seadusliku maksuüksust, mida kutsutakse ka valuutaks.

Rahaüksuse metall on kauba hindamise aluseks. Raha üksus teatud riigis seoses oma jaotustega moodustab selle riigi raha süsteemi. Monometallistlik raha süsteem, ei tähenda veel seda, et rahad lüüakse ainult ühest metallist. Ei, rahasid võib lüüa selle süsteemi juures mitmest metallist, kuid teistest metallidest valmistatud rahade vastu võtmine on piiratud. Kodanikud on kohustatud piiramata arvul vastu võtma kindlaksmääratud rahaüksuse metallist valmistatud raha.

Bimetallistliku süsteemi juures lüüakse raha kahest metallist, kusjuures nende suhe määratakse kindlaks seadusega ja kodanikud on kohustatud maksuabinõuna vastu võtma raha mõlemast metallist piiramata arvul.

Riik võib valmistada ainult kahest metallist raha siis, kui mõlemad metallid hinnatakse maailma turgudel samuti kui nad hinnatakse valmistaja riigi seaduste järgi. Vastasel korral hakkab spekulatsioon ja see metall, mis on kõrgelt hinnatud jääb riiki, kuid madalalt hinnatud - hakkab ühel kui teisel teel kaduma / ka tehakse ümbersulatisi j.n.e./.

1865.a. ühinesid Prantsusmaa, Belgia, Šveits, Itaalia ja 1867.a. ühinesid veel Greeka ja Rumeenia selleks, et lüüa ühine bimetallistlik raha süsteem / Ladina raha ühing

3. P a b e r r a h a .

Paberraha vormiliselt on kui tšhtajata veksel. Paber-rahaks nimetatakse rahaliikumise tarbeks riigivalitsuselt väljaantavaid rahamärke, mis kannavad metallraha nimetusi ja mida rahvas on kohustatud vastu võtma nende nomi-

-naalhinnaga. Et paberraha on võlakohustus, siis ei või ta nominaalhind suurem olla, kui metallrahal, mille asemel ta lastud liikvele. On olnud aegu, kus paberraha hinnati kõrgemalt kui metallraha.

Paberraha on kohalik, aga metallraha on ülemaailmne. Paberrahal on seni väärtus kui püsib riik. Kui riik või riigikord muutub, võib paberraha täielikult enda väärtuse kaotada / Vene paberraha/. Metallrahal on iseendast juba teatav väärtus, sest metall on kaup, millel ka siis on väärtus, kui ta raha enam pole. Tegelikult pole paber-rahale mingit sisemist väärtust, ta täidab metallraha aset ja tema väärtus oleneb sellest, kas teda vahetatakse vabalt metallraha vastu või puudub ümbervahetamise võimalus.

Õieti paberrahad polegi rahad, vaid on ilma protsentideta rahamärgid. Need on riigilt konraldatud maksuvahendid. Kui paberraha kursi kunstlikult liiga kõrgel hoitaks, siis võib kuld ja hõbe maalt välja voolata.

Välisbörsidel liigub paberraha, kui kaup ja mitte sundusliku rahakursiga. Paberraha hind fondibörsil nimetatakse kursiks. Pääwakursid avaldatakse kursisedelites ja ajalehtedes.

Esimesteks paberrahadeks tuleb lugeda nahkrahasid, mis ilmsid kartagolaste või puunlaste juures. Niisugused nahkrahad ilmsid ka Inglismaal ja Itaalias XII sajandil.

Päris paberrahad ilmsid Hiinas IX. sajandil, Prantsusmaal 1716- 1720.a, Saksamaal 1806.a. Venemaal ilmsid esimesed paberrahad Katariina II ajal 1768.a.

Niivõrd kui praegu paberraha liikvel on, polnud seda Euroopas keskajal üldse. Kuid paberraha oli reisija Veneetslase Marko Polo ajal Suur Khani juures Mandšuurias tarvitusel. Seal kui keegi kaupmees tuli maale, võeti temalt hõbe ära ja anti sealkasvavast puukoorest templiga varustatud puukoore tükk asemele. Maalt lahkudes sai kaupmees selle kooretüki ettenäitamisel oma hõbeda tagasi. Seega oli sel ajal Mandšuurias vormiline pangandus.

Katariina II ajal paberraha täitis vaskraha aset ja oli alguses rohkem hinnatud, sest vaskraha oli raske vedada, kaal oli väärtusega võrreldes suur. Kuid paberraha valmistamisel polnud piiri ja ta väärtus langes väga, nii et paberist rubla maksis 25 kopikat.

4. R a h a v a l m i s t a m i n e .

Metallraha valmistamist nimetatakse rahälöömiseks või müntimiseks.

Vähe sellest, kui võtta mõnda kallist metalli kauba vahetuse abinõuks või nõndanimetatud kaubaväärtuse mõõtjaks, olgu see kuld või hõbe. Praktiliselt on kullatükkide abil kaupa raske vahetada.

Alguses püüti seda teha ja see kujunes järgmiselt: keegi jõukam mees läks turule midagi endale ostma, selleks võttis ta endaga ligi kulla-tüki, teenri, kaalu ja kullalõikamise abinõud. Ostmisel lepiti kokku, et kaup maksab nii ja nii palju kulda. Selleks oli siis tarvis kullatüki küljest vastav osa kulda ära lõigata ja enda kaalul enne kaaluda, sest vööra kaalusid ei võinud igakord uskuda. Niisugused ostud olid tülikad, kallist metalli läks lõikamisel ja kaalumisel kaduma.

Aegajalt tuldi mõttele valmistada kindla väärtusega metallist raha.

Rahälöõmine on praegusel ajal riikides riigimono-pol ja sünnib isesuguses riigiasutises, mida nimetatakse rahapajaks.

Kuld ja hõbe puhtal kujul on liiga pehmed. Et nende metallide vastupidavust rahana suurendada, sellepärast lisatakse rahälöömisel neile juurde teisi metalle, mida nimetatakse ligatuuriks /Sakslased Legierung oder Beschickung/. Valmistatakse täisväärtuslikke rahasid, mida igaüks on kohustatud määravata arvul vastu võtma.

Neid valmistatakse kallist metallist, näiteks kullast. Peale selle valmistatakse poolväärtuslikke metallrahasid, mille vastuvõtmine on piiratud teatava summaga. Need rahad valmistatakse odavamast metallist.

Metallraha on metalltüki, millele antud teatud vorm või kuju ja mis välja antud riigivalitsuse korraldusel ning mis kuuluvad maksuvahenditeks. Venemaal koosnes peenike hõberaha XV sajandil väikestest ilma vormita rahadest.

Nagu ülemal tähendasime, ei valmistata metallraha mitte puhtast kullast või hõbedast, vaid kullale ja hõbedale lisatakse juurde teisi metalle. Meie teame ka, et

Igal üksikul metallrahal on kindel kaal. Selle kaalu all peame meie mõistma kahte kaalu, s.o. puhas kulla või hõbeda kaalu ja veel juurde lisatud metalli kaalu. Prantsusmaal on rahametalli segu 9/10 ja paljudes riikides 900 grammi rahametalli 1000 gr. raharaskuse kohta. Meie kahekroonilise hõberaha kaal on 12 grammi, normaalkaalus lubatud tolerants võib olla 0,007 normaalkaalust pluss või miinus / RT 14 - 1930 art.88/.

Vanasti raha võeti vastu üldise kaaluga. Näiteks pidid Viinis 300 rahatükki kaaluma 10 loodi, kui olid kergemad siis valiti kerged välja, lõigati katki ja korjati raskemad, kuni kaal täis tuli. Nüüd on olemas automaatsed kaalud mille abil on võimalik iga üksikut rahatükki kaaluda.

Metallraha väärtus peamiselt oleneb kullast ja hõbedast, mida üks rahatükk sisaldab. Kuld, hõbe ja muu rahälöömiseks vajalik metall pole veel raha, vaid need on rahavalmistamise materjalid, millele tarvis anda vorm et need muutuksid seaduslikuks metallrahaks. Metallraha vorm on olnud mitmesugune. On olnud metallrahasid nelja viie ja mitmenurgalisi, kuulikujulisi ning ilma vormita metalltükke.

Nüüd on metallrahad ümargused, auguga või ilma. Metallrahad on kaheküljelised, ka häred on mittesiledad. Kaheküljelised sellepärast, et mõlematel külgedel on mitmesugused kujud. On olemas ka üheküljelisi metallrahasid s.o. kus üks raha külge on jäetud päris siledaks. Raha külgedest võib välja lugeda raha ajalugu ja ka rahapolitikat.

Metallrahade pealetrükk vanal ja ka keskajal sündis Ladina keeles.

Vanal ajal oli metallraha valmistamine lihtsam. Raha valmistati mitmes kohas. Preisimaal oli rahavalmistamine 300 kohas. 1860. aastast alates hakati raha valmistama ainult Berliinis. Olid koguni rändurid-rahavalmistajad, kes siis enda nime ka rahale sisse löid, et rahameister nii ja niisugune. Sõjakäigul võeti rahameistrid või rahälööjad ligi, kes siis kohal ka raha valmistasid. Rahavalmistamise töökoda või tolleaegne rahapada sarnanes meie välisepikojale.

Nagu eelpool nägime, on igal rahatükil oma raskus. Selle raskuse määrab kindlaks riigivalitsus. Iga rahatüki kaalus on ja tuleb mõista kaks kaalu s.o. puhas

rahametalli kaal ja sinna segatud metall. On ju raske täpsalt igas metallraha tükkis nõuda ettekirjutatud puhta metalli kaalu ja ka täpsat üldist kaalu. Et sellest üle saada on lubatud mõlemates kaaludes teatavaid üle- ja allakaalusid.

Raha liikumisel kulub ja kui ta üle määratud piiri kulub siis korjatakse kergemad rahad ära. On riike, kus kõik riigipanka sisse makstud metallrahad enne vastuvõtmist lastakse üle kaaluda, kusjuures kergemaks, kui lubatud, osutunud rahad pangaametnikult katki lõigatakse ja mõlemad pooled maksjale tagasi antakse. Need katkilõigatud rahad pole enam rahad vaid on lihtmetall, omanikul tuleb kanda kahju, s.o. kulunud raha osa /Inglismaal/. On jälle riike, kus see kulumiskahju riigi kanda võetakse.

5. Metallraha võltsimine.

Metallraha võltsimine on sama vana kui metallraha ise. Siin võib olla nii, et raha väljaandjad ise lasewad metallraha välja kõrgemas väärtuses kui ta tegelikult on. Seda tehakse sõjaaegadel. See pole võltsimine või valeraha väljaandmine, kuid see on siiski lubamatu rahaöömise viis.

Metallrahasid on võltsitud mitmel viisil. On tehtud valerahasid, lisades õige metalli asemele odavat ja mitte-seaduslikku metalli. Seda on tehtud juba vanal ajal. Ameerikas olid koguni metallraha võltsimise vabrikud, kus 20 dollarilised rahad pooleks saeti, seest õonestati ja õõnsused täideti odava metalliga, enamuses tinaga. Peale täitmist ühendati jällegi rahapooled ja nii olid niisugusel teel võltsitud metallrahad välistelt külgedelt õiged, kuid sisemiselt võltsitud või valed. Veel kaugemale on mindud, on kuldrahade küljele väike auguke puuritud ja selle augu kaudu on raha sisemust õonestatud, puurimisel saadud puru võttis puuri ja endale, valas augu odavama metalliga täis ja kuldas augu üle. Niisugusel teel võltsitud rahasid oli raske eraldada õigetest.

Ka keemilisel teel on kuldrahasid võltsitud. Kuldrahad on heidetud hetkeks vedelikku, mis lahutavad kulla ja hulga rahade pealt sellel teel kulda võetud.

Niisuguseid võltsimisviise on ajajooksul palju.

Ülemal on ainult mõned üksikud näited. Mõned valerahategid on suured kunstnikud ja teevad suurima täpsusega valerahasid. Mõnikümne aastat tagasi seisis Roomas ühel uksele pealkiri: "Kunstitöökoda vanarahade järeltegemiseks". Ka Eestis on paberraha järeltehtud ja koguni kšega.

Vanasti oli metallraha maksev ainult selles rajoonis, kus ta löödi. Kui keegi kaupmees läks reisule, siis pidi ta kulda või hõbedat ligi võtma, et reisul neid metalle makswate rahade vastu ümber vahetada. Ajajooksul ilmusid vekslid ja tšekid, missugused on maksvad nii kodu- kui ka välismaades. Riigid hakkasid vastu võtma ka välismaade rahasid, ilmusid vahetuskontorid, pangad jne.

Keskajal tekkisid rahaväljaandjate vahel nõnda nimetatud "Raha ühingud". Ühingusse kuulujad olid kohustatud üksteise metallraha vastu võtma. Prantslane Michael Chevalier 1850.a. propageeris ühistrahvusvahelist raha, ta soovitas, et riigid lepiksid kokku ja lööksid ühe vormi järgi ning kindla kulla sisaldusega rahasid, missugused oleksid maksvad kõigis riikides. Sellel põhimõttel tekkis n.n. Ladina metallraha konvent, kuhu kuulusid Prantsusmaa, Belgia, Itaalia, Sveits, hiljem astus ka sirna Greeka. 1870/71a. sõda viis aluse sellelt konvendilt.

6. Raha valmistamine meil.

Riigi rahavalmistamise korraldamine kuulub meil Majandusministeeriumi Rahandusosakonnale.

Kõigi vahetusrahade metallide koostise, raskuse, mõõdud ja väliskuju määrab Vabariigi Valitsus Majandusministri ettepanekul.

Eesti omariikluse algpöevil oli rahavalmistamine seotud suurte raskustega. Kuna riigil puudusid vastavad sisseseaded ja ka vajaliku ettevalmistusega tööjõud, siis esimesed rahad valmistati välismaal.

Esimesed riigikassa kassatähed / 3, 5, 10, 25, 50 ja 100 margased / valmistati Soomes ja metallvahetusraha / 1 - 3 ja 5 margased / Saksamaal. Hiljem organiseeriti Rahaministeeriumi juurde riigi trükikoda "Rahapada". Riigikassa väärtmärkide valmistamise osakonna näol. 1921a. anti Eesti Pangale ainuõigus pangatähtede valmistamiseks. Eesti mark pidi olema kuldfrangi pariteediline ühik. Tegelikult oli Eesti mark alguses paberraha, mille kindlustuseks oli vaid deklaratiivne märkus, et riik oma

sissetulekutega raha eest vastutab. Riigikassa oli sunnitud väljaminekuid katma emissioonidega, siis oli paratamatu, et marga kurss langes.

Eesti Panga juhatuse poolt 02.05.1919.a. esimest korda määratakse ostukursina 1 dollar = 10 Emk. Septembris asutatakse Eesti Panga juures kursikomitee. 17.09.1919.a. määratakse kursikomitee poolt 1 dollar = 52 Emk. Detsembrist 1919.a. läks kursikomitee ülesanne Tallinna Pankade Komitee kätte. Kursi langus kestis edasi ja detsembri kuus 1920.a. Tallinna fondibörsi poolt noteeriti 1 dollar = 378,3 Emk.

Eesti rahaüksuseks on kroon, /RT 48 -1927 art.42/ mille väärtus võrdub 100/248 grammi puhaskulla väärtusele. Kroon jaguneb 100 sendiks. Eesti Panga ülesanne on hoida Eesti krooni kurssi raha ringvoolu korraldamise otstarbel rahaturu nõuete kohaselt, arvestades üldmajanduslikku seisukorda, ning tasemel, mis mitte vähem ei ole kullaväärtuse pariteedilt lahkunud Rootsi krooni madalamast jooksvast kursist.

Eestis vahetusraha võib müntida /RT 30-1933/ hõbedast, vasest, niklist või muist metallidest või nende sulatistest.

Vahetusrahad on kahe- ja ühekroonised, 50, 25, 20, 10, 5, 2 ja ühesendilised.

Kahe- ja ühekroonilist vahetusraha võib liikvele lasta kuni kuus krooni elaniku kohta ja vähema nimeväärtusega vahetusraha kolm krooni elaniku kohta.

Metallvahetusraha, mis rikitud viilimise, kaapimise, keemilisel või muul teel, kaotab omaduse olla seauslikuks maksuvahendiks. Eesti Pank maksab selle eest täishinna, kui raha ei ole kaotanud oma kaalust üle 5% ja ei ole tõestatud, et rahavahetaja seda ise pahatahtlikult rikkunud.

Kahe- ja ühekroonilist vahetusraha on eraisikud ja ametiasutised kohustatud vastu võtma kuni 50 kroonini, 50 ja 25 sendilist vahetusraha kuni 10 kroonini ja vähemanimetuslikku vahetusraha kuni 2 kroonini.

Eestis valmistatakse praegu raha, s.o. trükitakse paberraha ja lüüakse metallraha Riigitrükikojas. Metallraha löömisega on Riigitrükikojast arenenud ühtlasi ka riigi rahapada ühes mehaanika-töökojaga.

7. K r e d i i t.

Tihti kuuleme ja loeme ajalehtedest seda sõna ja ei teagi kui suur tähtsus on sellel sõnal rahva ja riigimajanduse elus. Entsüklopeediatest leiame terved leheküljed seletusi selle sõna kohta. Võib olla, et kauba vahetamisel ühel kaubavahetajal kaupa veel pole ja valmib alles hiljem, see tähendab, et kaubavahetamine ei ole üksi ruumist vaid ka ajast. Et puuduvat osa kaupa valmistada, selleks on tarvis aega, on tarvis ka raha ja seda lahendab krediit.

Sõna krediit tuleb ladinakeelsest sõnast "credere", mis tähendab "uskuma". Et saada krediiti, peab olema usaldust. Kuid krediidi andmine ei sünni mitte puhta usu peale, vaid siin peab midagi pandiks panema, kas kinnisvara või midagi muud.

Krediidid on mitmesugused: pikaajalised, lühiajalised, kaubanduse j.n.e.

Krediit laiemas mõttes tähendab usaldust üksiku isiku, asutise või organisatsiooni vastu eeldusega, et neilt järgneb tasumine. Krediit omab majanduslikult väga suure tähtsuse, mille tõttu praegust kapitalistlikku majandust nimetatakse ka krediidimajanduseks. Krediit võimaldab krediidiasutiste kaudu kasutada kasutamata kapitali ja võimaldab ka vaesematel, kuid ettevõtlikudel isikutel majanduslikult tegutseda ja elus edasi jõuda.

8. E e l a r v e.

Riigil oma olemasoluks on tarvis materjaalseid varasid ja eestkätt raha. Viimase saamine ja kulutamine on üheks tähtsamaks riigivalitsuse ülesannetest.

Igas suuremas ettevõttes eelarve on ettevõtte elu- soon, alus ja edukuse pant. Sama on see igas suuremas majapidamises; ka väiksed majapidamised ei saa läbi ilma eelarveta. Riik kui suurim ja keerulisem majandustervik, kellel palju varasid, palju tarvitajaid, vajab sedarohkem kindlalt tulude ja kulude kalkulatsiooni, see on eelarvet.

Kuni XIX sajandini korralikust riigieelarvest kõneleda ei võid; kuni senini tegid kuningad mingisuguseid märkmeid ja nõudsid maksusid, kuid raha tarvitamise üle

puudus seaduslik kontroll. Kui seda kuningas lasi teha, siis oli see rohkem koduse majapidamise revideerimise taolist. Kuningad tarvitasid raha nii, nagu nad heaks arvasid.

Eelarvet kutsutakse veel "budgetiks", mis tuleb ingliskeelsest sõnast "budget" ja mis tähendab kotti, kus hoitakse rahalisi pabereid ja arveid. Eelarve all mõistetakse riigi majapidamise plaani teatava ajavahemikul, harilikult ühe aasta jooksul.

Varem koostati eelarved 2 - 3 aastale, sest elu oli rohkem ühetasane, seega sissetulekud ja väljaminekud olid ka iga aasta võrdsed. Eelarveaasta on ka mitmesugune, ühes riigis on ta 01.01 - 31.12., teistes jälle 01.04. - 31.03. ehk jälle 01.07 kuni 30.06. Praegu on eelarve koostamine koondatud rahaministri kätte ja eelarved koostatakse brutto süsteemi järgi, s.t., et tulude kogumise kulusid ei võeta tuludest maha. Netto eelarve on niisugune, kus tulude kogumise kulusid maha arvatakse. Pooldatakse brutto eelarvet, sest seal on kõik näha. Netto eelarve juures on tulude kogumise kulusid maha arvatud, kuid viimased võivad väga suureks kujuneda ja eelarve saab sellega ebaloomuliku kuju. Eelarve ei ole mõni materiaalsete õiguste andmise akt, tema ei loo mingisuguseid uusi õigusi, vaid ta annab ainult arvud ja ta ülesanne pole ka piirata õigusi.

Üheks suureks puuduseks on ainuvalitsejate riigis riigi eelarve kontrollimatus. Olgugi, et eelarve kuulutatakse välja, kuid on kindel, et eelarve täitmine ei sünni eelarves ettenähtud korras.

Inglismaa on konstitutsioonilise riigi korra riigieelarve häll, nagu Itaalia on panganduse sünnipaik.

Inglismaal kõige enne viidi sisse kõva ja kindel kontroll, et ükski summa ilma parlamendi loata riigisummadest välja ei läheks. Muidugi ei tulnud see Inglismaal ka korraga, vaid see on aastate töö, kuid 1297.a. parlament nõudis, et iga maks peab sündima arhiepiskoppide, piiskoppide, aadlite, kodanikkude j.n.e. nõusolekul.

Esimeseks eelarve vaoks, mis jätab ka enam-vähem eelarve mulje, võiks lugeda Nekkeri aruannet Lui XVI ajal, seda loetakse ka esimeseks brutto eelarveks.

Venemaal on esimesed eelarve jäljed olemas alates 1645.a. Kuid Venemaal peeti eelarvet salajasaks ja seda ei saanud teada troonipärijagi, see kestis kuni 1862.a. / oli siis kui Aleksander II oli veel troonipärija.

Venemaal tuleks riigi eelarve algust lugeda alates 1862.a.

Riigi tulud ja kulud jagunevad korralisteks ja erakorralisteks.

Korralised tulud on peaaegu alalised ja korduvad aastast aastalt.

Erakorralised tulud saadakse juhuslikult ja ühekordselt.

Korralised kulud on enam-vähem alalised ja korduvad aastast aastalt. Neid kulusid võib aegsasti ette näha ja normaalsel riigielusel on nad peakuludeks.

Erakorralised kulud tekkivad erakorralistest ja juhuslikkudest vajadustest. Need kulud võivad olla ka niisugused, mis lähevad varade muretsemiseks, seega riik rikastub varade näol. Võivad olla aga niisugused, millistest riigil kasu pole, kuid ta on sunnitud neid mitmesuguste olude tõttu tegema.

Eelarve koostatakse harilikult ühe aasta peale.

Riigi eelarve on seaduslik akt, millega nähakse ette riigi tulud ja kulud ning volitatakse või lubatakse sisse nõuda tulusid ning teha kulusid. See on üks ettenägelikkuse akt või tabel. Kõik ministeeriumid teevad kulusid, seega on olemas niipalju kulueelarveid, kuipalju on ministeeriume.

Et eelarve on üks ettenägelikkuse akt, sellepärast on ta ka umbkaudne. Sellepärast on nähtud ka ette lisaeelarved. Kes ütles sõnad ette näha, ütles ka sõnad, et seal on ka eksimise võimalused.

Eelarve peegeldab eneses kõiki riigi kavatsusi ja plaane järjekindlaks riigielu juhtimiseks. Eelarve näitab ka seda kas riigi juhtimine /majanduslik/ sünnib kahju-kannatamata.

9. Eesti riigi eelarve põhialused.

Meie riigi algpäevil puudusid aasta-eelarved. See kestis kuni 1921.aastani. Krediite määrati perioodilistele ja ka üksikute nõudmistele järgi. Alates 1921.a. koostati juba aasta-eelarved.

Eelarvete koostamine ja ka vastuvõtmine ei läinud nii libedasti, sest puudusid kogemused, mille tõttu eelarve kinnitamine või vastuvõtmine hilines. Et aga riigielu mitte seisma panna, selleks anti ministeeriumitele

esimeste kuude peale eelkrediiti. Allpool näeme, kuidas see eelkrediidi andmine toimub ja mis alustel seda minis teeriumitele kasutada antakse. Eelarveaasta oli tol ajal kalendriaasta. Kindel kord loodi eelarvete koostamiseks kinnitamiseks ja täitmiseks 1925.a., s.o. Riigi eelarve seadusega. Sellega viidi ka eelarveaasta kalendriaastalt üle praegu maksva kestusele.

Nüüd meie riigi eelarveaasta algab 01. aprillil ja lõpeb järgmise kalendriaasta 31. märtsil. Eelarvesse võetakse üles kõik tarvilikuks tunnustatud kulud ja tulud. Mispärast meie eelarve seadustest leiame esikohal kulud ja siis alles tulud? See laseb seletada sellest, et riigieelarve koostamise aluseks on ikkagi riigieluks kõigetarvilikumaks tunnustatud kulud. Riik ei taha koormata omi kodanikke suurema maksukoormatusega, kui see tõesti vajalik riigielu juhtimiseks.

Riigi eelarvesse võetakse kõik eelarveaasta jooksul kavatsetavad kulud ja loodetavad tulud. Kulud ja tulud viiakse riigi eelarves vastastikku tasakaalu. Siit juba selgub, et tulusid kodanikkudele ei määrata asjatult ega aluseta.

Meie riigi eelarve jaguneb ka kahte ossa, s.o. korraliseks ja erakorraliseks.

Kulud ja tulud võetakse eelarvesse vastavate nomenklatuuride põhjal.

Riigi keskasutised seavad, igati oma alal, kokku kulude ja tulude eelarve-ettepanekud ning saadavad need majandusministrile, kes siis koostab üldise riigi eelarve -eelnoü. Ka hoolitseb majandusminister selle eest, et eelarve -eelnoü kulud ja tulud oleks viidud tasakaalu.

Majandusminister esitab eelarve-eelnoü kinnitamiseks. Peale kinnitamist avaldatakse riigi eelarve Riigi Teatajaks. Kui eelarveaasta keskel tekkivad möödapääsemata vajadused teha kulusid, milleks riigi eelarves määratud krediitidest ei jätku, või pole üldse ettenähtud, siis võib lisakrediite saada ainult lisaeelarvega, muidugi kui riigi sissetulekud võimaldavad teha neid lisakulusid. Lisaeelarve koostamine, esitamine ja kinnitamine sünnib samuti kui põhieelarve. Ainult selle vahel, et põhieelarve ettepanekud esitatakse seaduses ettenähtud tähtajal, s. o. 1. oktoobriks, kuna lisaeelarved esitatakse igakord Vabariigi Valitsuse poolt määratud

tud tähtajaks. Lisaeelarvete arv ühel eelarveaastal ei või tõusta üle kolme. Riigi eelarve täitmist juhivad majandusminister. Majandusministri korraldusel annab Majandusministeeriumi Rahandusosakond välja summad eelarves ettenähtud kulude kätteks ja valvab selle järele, et riigi tulud laekuks korralikult ja õigel ajal ning kulude väljamaksmine toimuks kassatagavarade ja laekuvate tulude piires. Kuni 1930. aastani krediite anti vabalt kas nõudmiste järgi osade kaupa või kogu aasta jaoks korraga. Peale 1930. a., s.o. ajast kus majanduslik surutis hakkas mõjuma, ei anta ministeeriumitele mitte vabalt krediite, vaid kulude tegemiseks ja kohustiste võtmiseks tuleb ministeeriumitel Majandusministeeriumilt nõutada eelnõusolek. Praegu antakse ministeeriumitele krediite põhjendatud vajaduste kohaselt kuude viisi ja ainult antud eelnõusolekute piires. Seda korda vaatleme allpool täielikumalt. Need sammud on vajalikud, et hoida meie riigi eelarvet tasakaalus. Nende ettevaatuse abinõudega on meie riik kergemini läbi elanud majanduslikud surutised ja on suudetud hoida tasakaalus meie riigi eelarve täitmine.

II. Kaitseministeeriumi eelarve.

Kaitseministeeriumi eelarve meie riigi algaastail polnud mitte nii stabiilne kui nüüd.

Kaitseministeerium sai krediite üksikute nõudmiste järgi. Krediidi nõudmistele anti enam-vähem eelarveline kuju 1919. aastal. Esiialgu olid eelarved kolme-kuised ja 1921. aastast alates üheaastased.

Vaatame nüüd, kuidas sünnib Kaitseministeeriumi eelarve, kuidas ta elab ja kuidas ta sureb.

Meie nägime eelpool, et riigieelarve alghälik on riigi keskasutised, s.o. ministeeriumid ja valitsused. Seega on ka Kaitseministeerium riigi eelarve-ettepaneku koostaja.

Missugustel alustel seab kokku Kaitseministeerium enda eelarve-ettepanekud? Kaitseministeerium koostab ja esitab oma eelarve-ettepanekud riigi eelarve seaduse alusel, väljaarvatud mõned erandid, mis selgub allpool. Kaitseministeeriumi eelarve kohta käiv kirjavaho-

tus on salajane.

A. KAITSEMINISTEERIUMI EELARVE-ETTEPANEKUD TULUDE ALAL.

1. Riigitulude nomenklatuur.

Kaitseministeeriumi eelarve-ettepanek tulude alal koostatakse riigitulude nomenklatuuri põhjal. Riigitulude nomenklatuur on avaldatud Riigi Teatajas nr. 51-1928, art. 312.

Riigitulude nomenklatuur on suur ja kaitsevõttes ei käsitata kõiki riigitulude nomenklatuuri peatükke, paragrahve ja literaid. Missuguseid riigitulude nomenklatuuri peatükke, paragrahve ja alljaotusi väeosades käsitada tuleb, on teatavaks tehtud väeosadele Rahaosakonna ülema ringkirjaga nr. 1929-24.04.1930.a.

Riigitulusid Kaitseministeeriumis on vähe 80-100.000 krooni ümber aastas.

2. Eelarve-ettepaneku koostamine tulude alal.

Tulude eelarve-ettepaneku koostab Raha-arveosakond, aluseks võttes väeosadelt ja asutistelt nõutud ja saadud andmeid ning eelmisel aastal laekunud tulusid. Andmete saamiseks Raha-arveosakond pöörab juuni kuu esimesel poolel väeosade ja asutiste poole, paludes andmed saata osakonda augusti kuu esimesteks päevadeks.

Tulude eelarve-ettepaneku kava Varustusevalitsuse ülem esitab kaitseministrile. Kaitseminister määrab eelarve-ettepaneku Kaitseministeeriumi nõukogule läbivaatamiseks ja hääkskiitmiseks. Kaitseministeeriumi nõukoguli parandatud ja hääkskiidetud tulude eelarve-ettepaneku kava kohaselt koostab Raha-arveosakond tulude ettepaneku lõpuliiku kava neljas teisendis. Kaitseministeeriumi tulude eelarve ettepanek sisaldab järgmisi andmeid:

1. eelmise eelarveaasta tulude tegeliku laekunud summa
2. käesoleva aasta eelarves ettenähtud tulude summa;
3. X eelarveaasta eelarve-ettepaneku summa;
4. tulude nomenklatuuri peatükke ja paragrahve;
5. tulude nimetust;
6. rohkem-vähem, võrreldes maksva eelarvega;
7. X eelarveaasta peale kinnitatud summa;
8. põhjused;

9. lisad / lisa nr.1/.

Kaitseministeeriumi tulude eelarve-ettepanekule kirjutavad alla Kaitseminister, Varustusevalitsuse ülem ja Raha-arveosakonna ülem, ning eraldi ministri vahikirja juures saadetakse kaks eksemplari Majandusministrile ja üks Riigikontrollile. Tulude eelarve-ettepanekule lisatakse juurde ka lisad. Iga peatüki ja paragrahvi jaoks on eraldi lisad. Lisa peab sisaldama:

1. Tulude nimetust ;
2. Tulude nomenklatuuri peatükke ja paragrahve;
3. Tulude põhjendusi;
4. Tulusumma suurust / Lisa nr.2/.

Kaitseministeeriumi tulude eelarve täitmise kontrollimiseks peetakse Raha-arveosakonnas vastavaid raamatuid.

Raha-arveosakond koostab iga möödunud eelarveaasta eest Kaitseministeeriumi tulude eelarve täitmise aruande ja saadab selle 20. maiks:

1. Majandusministeeriumi rahandusosakonnale;
2. Riigikontrolli kaitsevõeosakonnale.

Kaitseministeeriumi tulude eelarve täitmise aruanne peab sisaldama järgmisi andmeid: /Lisa nr.7/

3. Riigitulude määramine.

Kaitseministeeriumis ja kaitsevõttes on riigitulude määramise alusteks sellekohased õigusnormid, kohtuotsused, määrused, käsukirjad, lepingud, aktid, oksjonilehed, kinnipidamise lehed ja muud tuludokumendid. Näiteks: ettekanded või nimekirjad väiksemate asjade peale, millede järgi asjade kaotajatelt nõuti sisse asjade väärtus.

Riigitulude määravad väeosad enne lõplikku riigitulu ja maksukohuslase kindlaks määramist saadavad sellekohased määruse kavad läbivaatamiseks Kaitseministeeriumi juriskonsuldile /Vaata Kaitseministri käsukiri nr. 186 - 1926.a./.

Riigitulude määramine ja liigitus Kaitseministeeriumis ja kaitsevõttes on kindlaks määratud WMS § 163

4. Riigitulude sissenõudmine.

Riigitulude sissenõudmine Kaitseministeeriumis ja kaitsevões sünnib väeosa poolt, kes tulu määranud. Peale selle väeosa nõuab sisse ka teistelt väeosadelt ja ameti isikutelt määratud tulud neilt maksukohuslastelt, kes tema juures on rahalisel varustusel.

Määratud tulude sissenõudmise kord on nähtud ette WMS § 167-175.

5. Riigitulude vastuvõtmine.

Riigitulude vastuvõtmine väeosades ja sissemaksmine Eesti Panga osakondades sünnib WMS § 168-175 ja § 186-193 kohaselt.

Väeosad on kohustatud nende poolt vastuvõetud riigitulud andma üle järgmiselt:

1. Kui väeosa asukohas on Eesti Panga osakond - iga kord kui tulusummasid on kogunenud kr.50:-, kuid vähemalt üks kord nädalas, vaatamata summa suurusele;

2. Kui väeosa asub väljaspool Eesti Panga osakonna asukohta kuni 5 km.kaugusel - iga kord kui tulusummasid on kogunenud kr.100:-, kuid vähemalt üks kord nädalas, vaatamata summa suurusele;

3. Kui väeosa asub Eesti Panga osakonnast kaugemal kui 5 km., kuid mitte üle 10 km. - vähemalt üks kord pooles kuus, kui tulusummasid on kogunenud vähemalt kr.200:-, kui aga tähendatud ajaks on riigitulusid kogunenud vähem kui kr.200:-, siis üleandmine peab sündima üks kord kuus;

4. Kui väeosa asub E.P.osakonnast kaugemal kui 10 km.- vähemalt üks kord pooles kuus, kui riigitulusid on kogunenud vähemalt kr.400:-, kui aga tähendatud tähtajaks on riigitulusid kogunenud vähem kui kr.400:-, siis üleandmine peab sündima vähemalt üks kord kuus. /RT 52 - 1931 art.415 § 19 /.

6. Riigitulude arvestamine ja aruandmine.

Väeosades riigitulude arvestamine ja aruandmine sünnib WMS § 177-193 järgi:

Varustusevalitsuse raha-arveosakonnas sünnib riig-

-gitulude arvestamine ja aruandmine kahel viisil. Esiteks Raha -arveosakond arvestab osakonnalt vastu võetud riigitulusid WMS § 177-185 kohaselt; teiseks Raha-arveosakond peab üle kaitsevõe kõigi riigitulu - võlgnikkude kohta vastavat registrit.

Tulude üleandmisest Eesti Panga osakondadesse väeosad teatavad seitsme päeva jooksul Varustusevalitsuse raha-arveosakonnale, WMS § 174.

Väeosadelt sissemaksstud ja maksukohuslaste poolt vahetult sissemaksstud riigitulude kohta Eesti Panga osakonnad on kohustatud hiljemalt kolmandal äripäeval, arvates tulusummade laekumise päevast, saatma teateid Varustusevalitsuse raha-arveosakonnale /Lisa nr.3 - RT 52- 1931 § 57.

Iga möödunud kuu kohta Eesti Panga osakonnad koostavad aruande laekunud ja tagasimakstud riigitulude kohta ja hiljemalt aruande kuule järgneva kuu 10.päevaks saadavad väljavõtte kuu-aruandest Varustusevalitsuse raha-arveosakonnale / Lisa nr.4/ - RT 52 -1931 § 58.

Raha arveosakond võrdleb väeosadelt saadud riigitulude aruandeid ja sissemaksu kaaskirju osakonnas olevate Eesti Panga osakondade sissemaksu teadetega ja kuu-aruannete väljavõtetega. Kui tarvilik, teeb vastavad parandused ja teatab sellest Eesti Panga osakondadele ja väeosadele.

Varustusevalitsuse raha-arveosakond peab Kaitseministeeriumi riigitulude pearaamatut /Lisa nr.5/.

Raha-arveosakond koostab iga möödunud kuu eest Kaitseministeeriumi riigitulude üld-kuuaruande ja saadab selle iga möödunud kuu eest järgmise kuu viimaseks päevaks:

1. Majandusministeeriumi rahandusosakonnale;

2. Riigikontrolli kaitsevõeosakonnale ühes väeosade ja asutiste riigitulude aruannetega ja tagasimaksum dokumentidega / Lisa nr.6/ - /Aruande vorm on nähtud ette RT 52 - 1931 vorm nr.8/.

Raha-arveosakond saadab väeosadele riigitulude kviiitungite planketid raamatutena.

Raha-arveosakond on kohustatud kviiitungite planketid tellima riigi trükikojast.

Väeosadele ja asutistele väljasaadetud ja osakonnas tarvitusele võetud kviiitungite plankettide nr.

nr. teatab raha-arveosakond Riigikontrollile, hari-likult üks kord kuus.

Kviitungite plankettide alalhoidmine ja tarvitamine sünnib üldise väärtmärkide alalhoidmise ja tarvitamise korra järgi.

7. Maksukohuslased ja riigituluvõlgnikud.

Seni kuni isikutelt riigitulusid nõutakse sisse väeosadelt ja neid registreeritakse väeosades, siis kutsutakse niisuguseid isikuid "maksukohuslasteks" ja raamatut, kuhu maksukohuslased registreeritakse - maksukohuslaste registriks.

Kui aga väeosa ühe aasta jooksul pole suutnud maksukohuslastelt määratud riigitulu sisse nõuda ja on selgunud, et on võimatu viimastelt seda sisse nõuda, siis saadab väeosäülem sellekohase kirjavahetuse ühes oma arvamisega Raha-arveosakonna ülemale, kes seda kirjavahetust kontrollib. Kui Raha-arveosakonna ülem leiab, et väeosa kõik võimalused tulu sissenõudmiseks on kasutanud, siis teeb osakonna ülem Varustusevalitsuse ülemale vastava kirjaliku ettepaneku kustutada maksukohuslane väeosa maksukohuslaste registrist ja üles võtta Raha-arveosakonnas peetavasse riigituluvõlgnikkude registrisse. Kui Varustusevalitsuse ülem ettepanekuga nõustub, siis kinnitab ta ettepaneku, kirjutades ettepanekule "nõus". Peale kinnitamist Raha-arveosakonna ülem teatab kirjalikult väeosale, et maksukohuslane on Raha-arveosakonnas riigituluvõlgnikkude registrisse kantud ja et väeosa võib maksukohuslase kustutada väeosa maksukohuslaste registrist. Sellest peale muutub ka maksukohuslane "riigituluvõlgnikuks." Raha-arveosakond peab terve kaitseväge üksuste peale riigituluvõlgnikkude registrit ja teostab registrisse sissekantud riigituluvõlgnikkudelt riigitulu sissenõudmist. Kui Raha-arveosakonnal pikema aja jooksul/viie aasta jooksul arvates kohtuotsuse või adm.määruse seadusjõusse astumise päevast/ pole kordaläänud mõnelt riigituluvõlgnikult riigitulu sisse nõuda, kui riigituluvõlgnik on surnud, väljamaale läinud, teadmata kadunud või tunnistatud maksujõuetuks, siis Raha-arveosakond koostab vastava ettepaneku Kaitseministeeriumi nõukogule, paludes riigituluvõlgnik kustutada riigituluvõlgniku-

-de registrist ja kahju võtta riigi kanda. Ettepanekule lisatakse juurde maksujõuetuks osutunud riigituluvõlgniku maksujõuetuse akt ja kõik asja kohta käiv kirjavahetus / Lisa nr.8/. Ettepanekule kirjutavad alla Varustusevalitsuse ülem ja Raha-arveosakonna ülem.

Mitmed riigituluvõlgnikud esitavad Varustusevalitsuse ülemale ja ka Kaitseministrile palved neilt maksta jäänv summa riigi kanda võtta ja nende arvelt kustutada. Niisugustele palvetele antakse järgmine käik:

- a. Kui palve pole küllalt põhjendatud siis saadetakse palve tagasi või Raha-arveosakond teatab palujale, et Kaitseminister või Varustusevalitsuse ülem on palve tagajärgjeta jätnud;
- b. Kui Kaitseminister või Varustusevalitsuse ülem leiavad, et palves üles loetud põhjendused on küllalt kaaluvad, siis Varustusevalitsuse ülem teeb Kaitseministeeriumi nõukogule ettepaneku riigikahju riigi kanda võtta.

Kaitseministeeriumi nõukogule võib esitist teha siis:

1. Kui riigivõlgnik on osutunud faktiliselt maksu võimetuks ja kui temalt võla sissenõudmise kohta tehtud kohtuotsuse või administratiivmääruse seadusejõusse astumise päevast arvates viie aasta jooksul kõiki seaduslikke abinõusid kasutades ei ole läinud korda võlasummat kätte saada;
2. Kui kahju on tekkinud juhuse läbi;
3. Kui kahju on tekkinud sõjalise või õppeülesande täitmisest ja süüdlasei raske oli näha ette kahju tekkimist ja kui kahju ei ulatu üle 100.000 krooni;
4. Kui kahju on tekkinud ettevaatamatuse tagajärjel ja kui kahjutekitaja endine teenistus oli kiiduväärne ja kui kahju ei ulatu üle kahjutekitaja kahe aasta palgasumma suuruse.

/RT 18 - 1934 art.127 § 46 p.9/.

Kui riigivõlgniku palve ei kuulu ühegi eelpool tähendatud nelja punkti alla, kuid siiski palve on küllalt põhjendatud, võib Kaitseminister palvet toetada ja teha Vabariigi Valitsusele ettepaneku loobuda riigivõla sissenõudmisest ja võlanõudmine kustutada. Vahekiri koostatakse vaba vormi kohaselt vabakirjeldu-

sena, millele lisatakse kindla vormi kujuliselt Kaitse-
ministri ettepanek. Vahekiri ja ettepanek saadetakse
Vabariigi Valitsusele Majandusministri kaudu.

/RT 91 - 1934 art. 732 § 483¹ Ministeeriumide
seaduse muutmise ja täiendamise seadus/Lisa nr.9/.

8. Millal riigivõlgade kustutatakse vastavatest
registritest.

Riigiasutused, seega ka kaitsevõimeüksused on kohus-
tatud riigitulusid registreerima, samuti toimetama ka
kustutusi.

Maksukohuslase kustutamine maksukohuslaste regis-
trist sünnib maksuvõla täielikul tasumisel või võla
seaduslikus korras riigi kanda võtmisel, või maksukohus-
lase sissekandmisel riigituluvõlgade registrisse.

Riigivõlgade kustutamine riigituluvõlgade
registrist sünnib maksuvõla täielikul tasumisel või võla
riigi kanda võtmisel, või maksukohuslaste registrisse
üleandmisel

9. Eksikombel või ülemäära riigitulude arwe-
le makstud summade tagasimaksmine.

Kaitsevõime riigitulude arvele makstud summade ta-
gasimaksmist korraldab Varustusevalitsuse raha -arve-
osakond.

Võimeosad tagasimaksu vajaduse korral pööravad WMS
§ 176 kohaselt Raha-arveosakonna poole. Raha-arveosakond
kontrolib võimeosadelt saadud sellekohaseid avaldusi ja
selgitab:

- a. Kas vastav summa on tõeliselt kantud riigitu-
lude arvele;
- b. Kas summa tagasimaksmiseks on olemas seaduslik
alus;
- c. Kas on olemas vastavate ülemuste nõusolekud
summade tagasimaksmiseks.

Kui kõik on korras, siis Raha-arveosakond koostab
tagasi-maksukäsu Eesti Panga vastavale osakonnale
/Lisa nr.10/. Tagasimaksukäsu planketid on rohelist
värvi

Majandusministri erivolituse põhjal võib Raha-
arveosakond tagasimaksukäske välja kirjutada kuni 1000
kroonini.

üle 1000 kr. ulatuvad tagasimaksukäsed, kuni piiramata
summani peavad kandma Varustusevalitsuse ülema ja Raha-
arveosakonna ülema allkirju. Ka siin peab olema Majan-
dusministri erivolituse.

Tagasimaksukäsu, mille summa ületab kr.10.000:-,
saadab Raha-arveosakond Majandusministeeriumi rahandus-
osakonnale viseerimis eks, lisades juurde tarvilikud
tõendusdokumendid.

Tagasimaksukäsu, mille summa ületab kr.500:-, /s.o.
et ta käib eelkontrolli alla/ /RT 24 - 1930 art.130/-
saadab Raha-arveosakond Riigikontrollile, kes tagasi-
maksukäsu viseeritult saadab edasi Eesti Panga osakonna-
le või kui tagasimaksukäsu summa ületab kr.10.000:- -
Majandusministeeriumi rahandusosakonnale.

Majandusministeeriumi rahandusosakond viseerib
tagasimaksukäsu ja saadab Eesti Panga vastavale osakon-
nale. Viseerimisest teatab ka Raha -arveosakonnale, saa-
tes tagasi ka tagasimaksukäsu juures saadud tõendus-
dokumendid.

Kaitseministeerium teatab Eesti Panga osakonda-
dele ja Riigikontrollile ametisikute allkirjad, kes on
volitatud Kaitseministeeriumis kirjutama alla tagasi-
maksukäskudele.

Tagasimaksukäsk koosneb kolmest osast: tagasi-
maksukäsu, kontsust ja talongist / Lisa nr.10/

Tagasimaksukäsk saadetakse vastavasse Eesti Panga
osakonda ja nõutakse tulusumma tagasimaksmist või üle-
kandmist. Talong antakse kreditorile või tema voliniku-
le, kontsul võetud allkirja vastu või saadetakse postiga
täiendatud isikule. Kui talong postiga saadetakse, siis
märgitakse kontsule postikviitungi nr. või saatekirja
nr. ja aeg.

Kreditori soovil võib temale saata tulusumma
postiga. Sel juhul Raha-arveosakond lisab tagasimaksu-
käsule juurde täidetud ja postmarkidega varustatud
rahakaardi. Raha saatekulud võetakse tulusummast maha.

Tagasimaksukäskude planketid saab Raha-arveosa-
kond Majandusministeeriumi rahandusosakonnalt.

Tagasimaksukäskude plankette Raha-arveosakond
on kohustatud hoidma ja tarvitama üldise väärtmärkide
alalhoidmise ja tarvitamise korra järgi.

Tagasimaksukäsu ja talongil ei tohi sõnadega
kirjutatud summat ega kreditori nimetust parandada.

Teisi parandusi võib teha üldise korra järgi.

Rikutud tagasimaksk ja selle talong kriipsutatakse läbi ja kirjutatakse risti peale "maksvuseta" ja jäetakse kontsu külge.

Eesti Panga osakond peale summa tasumist märgib talongile peale: "Täidetud ja aeg" ning saadab talongi Raha-arveosakonnale tagasi.

Tagasimakskused, mille järgi summad pole võetud välja kuni 31.03. kaotavad maksvuse ja Eesti Panga osakond saadab nad Riigikontrollile ja teatab sellest Raha-arveosakonnale.

Kui kreditor on kaotanud tagasimakskuse talongi, siis võib kreditor pöörata Raha-arveosakonna poole ja paluda väljakirjutada uus tagasimaksk. Raha-arveosakond teeb seda, kuid enne nõuab ta Eesti Panga osakonnalt tagasi endise tagasimakskuse.

B. KAITSEMINISTEERIUMI KULUD.

1. Kaitseministeeriumi kulude nomenklatuur.

Kaitseministeeriumi kulude nomenklatuuris pole mitte kõiki riigi kulude paragrahve. Riigikulude nomenklatuur jaguneb peatükkideks, paragrahvideks ja alljaotusteks.

Kaitseministeeriumi kulude nomenklatuur peatükke ei sisalda.

Kaitseministeeriumi kulude nomenklatuur jaguneb kahte ossa:

1. Kaitseministeeriumi korraliste kulude nomenklatuur ja
2. Kaitseministeeriumi erakorraliste kulude nomenklatuur.

Kaitseministeeriumi kulude eelarve-ettepanek koostatakse riigi kulude eelarve nomenklatuuri järgi, mis avaldatud Riigi Teatajas nr. 65 - 1928 art. 413 ja 69 - 1929 / Lisa nr. 11/.

Kaitseministeeriumi eelarvesse võetakse riigikulude nomenklatuurist ainult need paragrahvid ja alljaotused, mis kohased Kaitseministeeriumile.

Kaitseministeeriumi erakorraliste kulude paragrahvid

-vide arv oleneb vajadusest. 1935/36. eelarveaastal olid Kaitseministeeriumi erakorralise kulude eelarves järgmised paragrahvid ja alljaotused:

1. Relvad ja nende varustus.
2. Inseneriline ja tehniline varustus.
3. Sõjalaevade korrashoid ja uuendamine
4. Kinnisvarade soetamine.

2. Kaitseministeeriumi kulude eelarve-ettepaneku koostamine.

Kaitseministeeriumi kulude eelarve jaguneb ka kahte ossa ja nimelt:

1. Kaitseministeeriumi korraliste kulude eelarve ja
2. Kaitseministeeriumi erakorraliste kulude eelarve.

3. Korralised kulud.

Korralised kulud on niisugused kulud, mis Kaitseministeeriumi eelarves peaaegu alaliselt ja aast-aastalt korduvad.

4. Erakorralised kulud.

Kaitseministeeriumi erakorralised kulud on niisugused, mis aast-aastalt mitte ei kordu. Siin on niisugused kulud, ilma milleta kaitsevägi elada saaks. Need kulud on varanduste juurdemuretsemise kulud, väljaõppe moderniseerimise j.n.e. kulud. Need kulud olenevad täielikult riigi sissetulekust. On hää aasta ja riigil on suuremad sissetulekud, on ka Kaitseministeeriumi erakorraline eelarve suurem. Niisugustel hädal aastatel Kaitseministeerium ehitab endale uusi hooneid, muretseb varasid ja täiendab lahingvarustust. Selgema pildi saame sellest eelarve analüüsi osas.

5. Kaitseministeeriumi kulude eelarve ettepaneku koostamise käik.

Kaitseministeeriumi korraliste ja erakorraliste kulude eelarve ettepanekute koostamine on unesugune ja selle pärast võtame vaatluse alla ainult korraliste kulude eelarve ettepaneku.

a. Mida võetakse üles eelarve-ettepanekusse.

Kaitseministeeriumi eelarve-ettepanekusse võetakse üles kulud:

1. Millede vajalikkus järeldub vastavate õigusnormide täitmisest;
  2. Muud vajalikud kulud Riigivanema või Vabariigi Valitsuse otsuste ning
  3. Kaitsevõgede Ülemjuhataja ja
  4. Kaitseministri korralduse põhjal.
- Kulud võetakse eelarve-ettepanekusse nomenklatuuri, paragrahvide ja alljaotuste järgi.
- Kui mõne kava täitmine langeb mitmesse eelarveaastasse, siis võetakse selle kulu üldsummast koostatavasse eelarve-ettepanekusse ainult vastavasse eelarveaastasse langev osa.
- Majandusminister annab iga aasta enne eelarve ettepaneku koostamist Kaitseministeeriumile lühemad juhtnõu-rid eelarve-ettepaneku koostamiseks. Vajalikul korral ka vastavad eelarve-ettepanekuvormid.

b. Kes koostab Kaitseministeeriumi eelarve-ettepaneku .

Kaitseministeeriumi kulude eelarve-ettepaneku koostab Varustuse-Valitsuse Rahaarveosakond.

c. Mis on Kaitseministeeriumi kulude eelarve-ettepaneku aluseks.

Kaitseministeeriumi kulude eelarve ettepaneku aluseks on:

1. Kaitseministeeriumi ja kaitsevõe kohta maksvad õigusnormid /Palgaseadlus, paigutustasude seadus, korteri seadlus, toitlusseadlus j.n.e./;
2. Koosseisud / inimesed ja loomad/ ;
3. Kaitsevõgede Ülemjuhataja korraldused;
4. Kaitseministri korraldused;
5. Erilised vhljaõppe vajadused.

6. Kulude eelarve -ettepaneku koostamise tegelik läbiviimine.

a. Ettevalmistuse tööd.

Iga aasta juuni kuu algul Varustusevalitsuse ülem pöörab vanekirjaga Kaitsevõgede staabi ülema poole ja palub saata järgmised andmed:

1. Kui palju peetakse X eelarveaastal Kaitsevõgede staabis käskudetäitjaid ohvitseri jaotatud palgaastmete järgi;
2. Kui palju kavatakse X eelarveaastal teenistuses ajateenijaid sõdureid pidada;
3. Kas X eelarveaastal kavatakse üleajateenijate ja ohvitseride arvu suurendada;
4. Kas X eelarveaastal komplekteeritakse sõjakooli;
5. Kui palju ja kui kauaks kavatakse kutsuda X eelarveaastal tagavaraväest õppustele ohvitseri, allohvitseri ja sõdureid;
6. Kas kavatakse Kaitseministeeriumi ja kaitsevõe koosseisu X eelarveaastal muuta;
7. Kui palju kavatakse X eelarveaastal ülendada nooremleitnante leitnantideks ja leitnante kapteniteks, kes teenivad ametkohtadel, kus makstakse palka auastme järgi;
8. Kui palju kavatakse X eelarveaastal ülendada majoriteks kapteneid, kes teenivad kohtadel, kus makstakse palka XVII palgaastme järgi ;
9. Kui palju kapteneid omavad X eelarveaastal 8.a. vanuse, saades palka XVII palgaastme järgi;
10. Kui palju kavatakse X eelarveaastal pidada hobuseid;
11. Kui palju kavatakse X eelarveaastal Kaitseministeeriumis ja kaitsevões pidada riigiametnikke ja vabateenijaid;
12. Kui palju kavatakse X eelarveaastal tagavaravõelaste õppusteks võtta kodanikkudelt veovahendeid ja kui kauaks.

Varustusvalitsus palub veel Merejõudude juhatajalt andmeid navigatsioon, merekindluste püvarahade ning sidepostide kohta. lennuvõest andmeid lennurahade j.n.e. kohta.

Teiseks, Varustusevalitsuse ülem määrab komisjoni vastavatest eriteadlastest, kes koostavad keskmised hinnad, missugused siis vastavatele osakondadele, Merejõudude juhatajale j.n.e. käsitamiseks saadetakse. See on selleks tarvilik, et kõik osakonnad võtaksid ühe ja sama aine või eseme ostukalkulatsioonides ühesuurused hinnad. Kui seda eeltööd ei tehtaks, siis tuleks Raha-arveosakonnas paljud eelarve-ettepaneku lisad ümber parandada ja ostu üksik-hinnad ühe ja sama aine kohta ühesuuruseks parandada.

b. Andmete kogumine.

Raha-arveosakonnal on eelarve-ettepaneku koostamiseks vaja mitmesuguseid andmeid. Teiseks Raha-arveosakond pole võimeline koostama Kaitseministeeriumi eelarve-ettepanekut enda kantseleis, sest temal pole teada kõiki vajadusi. Seega eelarve-ettepaneku algus peab algama seal, kus saadud krediite ka kulutatakse, s.o. eelarve algrakk peab elu algama tegeliku elu juures, s.o. seal, kuhu raha peale eelarve kinnitamist juhitakse ja kulutakse.

Et eelarve sünniks elujõulisena, et seal oleks sees kõik ja kõigevajalikumad nõuded, selleks Varustusevalitsuse ülem saadab iga aasta juuni kuu lõpul või juuli algul kõigile krediitikasutajatele vastava vahikirja, milles ta palub koostada igal krediitikasutajal enda vajaduste kohaselt eelarve-ettepanekukava ühes lisadega. Iga paragrahvi ja alljaotuse jaoks koostatakse eraldi vajadust põhjendav liisa neljas teisendis.

Vahikirjale lisab Varustusevalitsuse ülem juurde:

1. Majandusministeeriumilt saadud juhendid;
2. Erikomisjonilt väljatöötatud keskmise ostuhinna tabeli;
3. Kaitsevägede staabi ülemalt saadud andmed, koosseisude j.n.e. kohta;
4. Enda juhendid ja vajalikud vormid.

Ka väeotsadelt palutakse mõningaid andmeid, ilma milleta keskasutis eelarvet koostada ei saa.

Üldiselt väeosi tülitatakse eelarve koostamise eeltöödeks vähe.

Raha-arveosakond koostab eelarve-ettepaneku lisad otseselt nende kulu paragrahvide ja alljaotuste kohta, millised andmed temal olemas ja missugused kalkuleeritakse

koosseisude ja vastavate õigusnormide järgi. Näiteks palgad, teenistusvanusetasud, ametisõidud, esindus-, kantselei- j.n.e. kulud.

c. Saadud andmete liigitamine, kontrollimine, parandamine ja õienduste tegemine.

Kui kõigilt krediitikasutajatelt on eelarve-ettepanekute kavad ja lisad saadud, algab Raha-arveosakonnas nende andmete liigitamine vastavate paragrahvide ja alljaotuste kohaselt. On ju niisuguseid kulude paragrahve ja alljaotusi, mis esinevad peaaegu kõigis osakondades, lennu väes, mereväes, õppeasutustes j.n.e. Need tarvis sorteerida, kontrollida ja iga kulu oma kohta asetada. Leidub vigu tekstis, arvutlustes j.n.e.; need tarvis parandada ja õiendada. Kui kõik lisad iga paragrahvi ja alljaotuse kohta on kontrollitud ja liigitatud, siis Raha-arveosakond koostab võrdlustabeli, kus tähendatakse iga paragrahvi ja alljaotuse kohta mispärast on eelarve-ettepaneku kava käesoleva aasta peale kinnitatud eelarvest suurem või vähem ja põhjused. Peale selle koostab Raha-arveosakond tabeli vähendamise kohta, sest harilikult kõik krediitikasutajad nõuavad rohkem kredite, kui riik seda anda võiks. Tabeli koostamine on üks raskemaid ülesandeid, sest siin tuleb krediitikasutajatega kokkuleppida ja mõnikord mitmest kohast õiendust võtta, sest vähendada ei taha keegi.

Varustusevalitsuse ülem vaatab vähendamise tabeli läbi, vähendab või suurendab veel mõnda paragrahvi, mis ka protokollitakse ja esitab suulisel ettekandel esialgse üldise /tulud-kulud/ eelarve-ettepaneku kava ühes suurenemise ja vähenemise võrdlustabeliga ning vähendamise tabeliga Kaitseministrile ja Kaitsevägede Ülemjuhatajale. Kaitsevägede Ülemjuhataja ja Kaitseminister teevad eelarve-ettepaneku-kavas veel mõningad täiendused.

d. Eelarve-ettepaneku kava esitamine.

Raha-arveosakond teeb vastavalt Kaitsevägede Ülemjuhataja ja Kaitseministri nõuetele esialgses kavas parandused ning koostab eelarve-ettepaneku kava vasta-va tabelite ja seletuskirjaga:

1. Kaitseministeeriumi tulude kohta;

2. Kaitseministeeriumi korraliste kulude kohta;
3. " " erakorraliste kulude kohta;
4. Teedeministeeriumi korraliste kulude kohta Kaitseministeeriumi alal;
5. Teedeministeeriumi erakorraliste kulude kohta Kaitseministeeriumi alal.

Varustusevalitsuse ülem esitab üldise vahikirja juures need kavad Kaitseministrile Kaitsevõgede staabi ülema kaudu.

Kaitseminister, kui ta nõustub kavadega, siis määrab eelarve-ettepanekute kavad Kaitseministeeriumi nõukogule läbivaatamiseks ja seisukoha võtmiseks.

Harilikult ei haruta eelarve-ettepaneku kava kohe Kaitseministeeriumi nõukogu täies koosseisus, vaid Kaitseministeeriumi nõukogu esimees määrab komisjoni, kes eelarve-ettepaneku kava üksikasjalikult läbi vaatab ja protokoll koostab. Komisjoni esimees esitab eelarve-ettepaneku kava ühes protokolliga Kaitseministeeriumi nõukogu esimehele, viimane määrab kava Kaitseministeeriumi nõukogule läbivaatamiseks ja seisukoha võtmiseks.

Kaitseminister võib Nõukogu otsusega nõustuda, võib ka mitte.

7. Kaitseministeeriumi eelarve-ettepaneku esitamine Majandusministrile.

Varustusevalitsuse ülem, saades Kaitseministeeriumi nõukogult tagasi eelarve-ettepaneku kavad ühes Kaitseministeeriumi nõukogu protokollist väljavõttega, teeb Raha-arveosakonnale ülesandeks koostada Kaitseministeeriumi eelarve-ettepanek.

Raha-arveosakond koostab Varustusevalitsuse ülemalt saadud korralduste alusel eelarve-ettepaneku neljas teisendis.

Eelarve-ettepanekusse võetakse iga paragrahvi ja alljaotuse kohta üles järgmised andmed: /Lisa nr.12./.

1. Eelmisel eelarveaastal tegelikult kulutatud summa;
2. Käesoleva eelarve summa;
3. Kulude nomenklatuuri paragrahv ja alljaotus;
4. Kulude nimetus;

5. X eelarveaasta ettepanek;
6. Rohkem käesolevast eelarvest;
7. Vähem käesolevast eelarvest;
8. X eelarveaasta peale kinnitatud summa;
9. Põhjused;
10. Lisad;

Eelarve-ettepanek koostatakse vastavalt kulu nomenklatuurile; iga kulu paragrahvi ja alljaotuse jaoks lisatakse juurde lisa, kus üksikasjalikult kulu vajadust selgitatakse.

Lisa peab sisaldama järgmisi andmeid:

1. Krediidikasutaja nimetust;
2. Eelarve nomenklatuuri nimetust;
3. Eelarve nomenklatuuri paragrahvi ja alljaotust;
4. Lisa nr. ;
5. Põhjendusi ;
6. Üksikuid summasid ja üldkokkuvõtet /Lisa nr.13/.

Lisadele kirjutab alla krediidikasutaja /või Raha-arveosakonna ülem/. Iga kulu ja tulu nomenklatuuri paragrahvi ning alljaotuse ja krediidikasutaja kohta peab olema eraldi lisa.

Eelarve-ettepanekule kirjutavad alla Kaitseminister Varustusevalitsuse ülem ja Raha-arveosakonna ülem.

Kaitseminister saadab eraldi vahikirja juures eelarve-ettepaneku / tulud, kulud korralised ja erakorralised/ kolmes teisendis 01.oktoobriks Majandusministrile ja ühe teisendi Riigikontrollile. Eelarve-ettepanekule lisatakse juurde lisad Majandusministeeriumile kahes teisendis ja Riigikontrollile ühes teisendis.

8. Kaitseministeeriumi eelarve-ettepaneku läbivaatamine Majandusministeeriumis ja vastuvõtmine.

Majandusminister määrab Kaitseministeeriumi eelarve-ettepaneku läbivaatamiseks komisjoni, kuhu kuuluvad ka Riigikontrolli ja Kaitseministeeriumi esindajad. Tähen datud komisjon kontrollib ja kaalub:

1. Kas eelarve-ettepanekusse võetud summad on põhjendatud ja kooskõlas õigusnormidega;
2. Kas eelarve-ettepanekus on õieti arvatud maks-